

konj, se morajo vselej sožgati, škafi, iz katerih se je napajal, pa le tedaj, kadar niso nič vredni.

Naznanilo kranjskim gospodarjem.

Darila (premije) za dobre in lepe kobile (starejše z žebetom in mlajšim brez žebeta) na Kranjskem se bojo po znani postavi letos delile v Kranji na Gorenskem in sicer 28. dan vélikega serpana (avgusta), to je, 4 dni po sv. Jerneji.

To se dá gospodarjem sploh že zdaj na znanje, da se pripravijo in si ob pravem času oskerbijo predpisano spričalo od svojega župana.

Častitim gospodom družbenikom kmetijske družbe krajske.

Ker so štirje udje glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe v deželni zbor izvoljeni bili in so tedaj s tem opraviti imeli, se je mogel tudi letos, kakor se je že enkrat primirilo, véliki družbini zbor, za kterega bi bilo ravno v tem času treba priprav delati, odložiti do mesca listopada t. l. To se daje častitim družbinikom sploh na znanje.

Glavni odbor krajske kmetijske družbe
1. maja 1861.

Našim gospodinjam kaj.

(Kako se izlegajo piščančki v jajcu). Ko je kokla jajce znesla, še v njem ni nič družega viditi ko rumenjak in beljak. Gospodinje vzamejo puti take jajca, ki so nam živež. Al rumenjak in beljak imata prav za prav vés drug namen, kakor da bi se nam samo na mizo kuhani nosili ali da bi jih kuharce za mnogotero hrano rabile. Iz jajca se ima izvaliti piščanček. Kako se nek to godí? Irski natoroslovec Rolan je prav mikavno od dne do dne popisal spočetek piščetov v jajcu tako-le: 3. dan se s povekšovavnim očalom ali drobnovidom vidi spočetje čepine, možganov, serca in kervi (zakaj serce in kri mora prvo biti, da se more rediti vse drugo); 4. dan se že s samim očesom vidi, da serce bije; 6. dan so pglavitne kervne žilice že osnovane in vidi se bitje žilic in krogotok kervi; 9. dan je narejen drob in začinja se osnova mesnatih delov in košic; kljunček se odpre pervikrat; 12. dan se prikaže perjice; čepinja prihaja hrustančasta; pišče se začne pervikrat gibati; 15. dan so žile, koščice in perje skor do dobrega dodelane; 18. dan se slišijo prvi glasovi piščančkovi; 21. dan predere pišče lupinjo in se izvalí iz jajca; dve ali tri ure potem novorojena živalica teka vsa živa in vesela sém ter tje.

Jugoslavenska akademija.

Spisal K. Žavčanin.

Ako se hoče tudi naš narod omikati, kakor se omikuje vsak narod, to je, na podlagi národni, moramo sledeti tisto zvezdo, ki se je prikazala v neobičnem blišu na obnebi jugoslovanskem. Ta zvezda — in to se že vidi na njenem pravcu, ki ga je namerila — nas bo gotovo izpeljala iz tmine, v katero smo zagazili sledivši zapeljivemu blešu vešice — ptuje kulture. Ta zvezda, prihodnica naše zore, je — kdo je berž ne ugane? — djakovački vlada Josip Juraj Strossmayer.

Banska konferencija od 10. decembra 1860 bo ostala za povestnico jugoslovanske kulture na veke znamenita. S tem danom se je nova dôba začela. V nji je čital gospod vladika svojo „darovnico“, s katero je daroval za utemeljenje jugoslavenske akademije znanosti 50.000 gold. a. v.

V tem darivnem pismu so zapisane tudi za nas Slovence jako imenitne in znamenitne stvari, ki so vse jasni dokazi, kako smo tudi mi Slovenci in naše narodne zadeve visokemu daritelju in utemeljitelju pri sercu.

„Povjest nas uči, — stoji v pismu — da knjiga ne-može cvesti u naroda malena, a niti u naroda koliko mu drago mnogobrojna, ali razreči razdrobljena, ako se ova ne sliju u jedan književan jezik“. Maleni narod smo mi Slovenci, maleni narod so pa tudi Hervati za se, so Srblji za se, so Bugari za se. V vseh teh malenih narodih „knjiga“, to je, slovstvo ali literatura ne more rasti in cvesti. Zakaj? zato, ker — kakor sem že v lanskim „Novicah“ v sostavku: „Slovenske narodne potrebe“ rekel — velike slovstva potrebujejo veliko število čitateljev, kakoršno pa, ceteris paribus, le veliki narodi imeti morejo. Saj je, mislim, prvi in glavni namen vsake knjige ta, da se čita, da se prebira. Če pa pisatelj že naprej vé, da bo njegovo delce, če še tako izverstno, obsojeno se le v tesnem krogu majhnega čitateljskega občinstva kretati, ktero ni zmožno mu plačati saj materialnih stroškov naklade, molcé od dostojne nagrade njegovega truda, — se gotovo ne bo peresa lotil! To je očito, to je belodano, to glavno overa, zakaj da zmiraj in zmiraj pešamo, in le z velikim napenjanjem vseh naših sil včasih za en ali dva koraka kolo našega slovstva premaknemo. In vendar — neverjetno pa resnično! — je še med nami dosta takih, ki se tako rekoč z vsemi četirimi ustavljajo teoriji „slijenja“ slovenščine in hervato-serbsčine v „jeden književan jezik“. Al pustimo te, ki gledajo, pa vendar ne vidijo.

Narod jugoslovanski je mnogobrojen, pa kaj to pomaga, ker smo razdrobljeni na tri razreča. Severni Slovani: Rusi, Poljaki in Čehi so vsak za se saj toliki, da morejo vsak svoje posebno slovstvo uzderžavati. Mi Jugoslovani smo v tem obziru v dosta hujem položaji. Naše posamne slovstva so v primeru s sosednim nemškim, talijanskim in celó madjarskim slovstvom še dete v povojih. Naravno je tedaj, da so zadobile te sosedne slovstva pretežni upljev v nas Jugoslovane in sicer na veliko škodo in nevarnost za našo narodnost. Naša najperva skerb mora tedaj biti, da se, kakor hitro mogoče, sicer pustivši vsakemu svoje, odtegnemo temu protljivemu upljivu, temu moraličnemu prenapetemu preobvladanju. In to je samo z združenjem, s sedinjenjem našega vzajemnega slovstva mogoče. Orijašu mora se velikán protistaviti, ne pa dete. Drugač bodemo, kakor do zdaj: „zahman ili bez znatnoga uspeha — govori darivno pismo — trošili liepe sile našega Bogom udarena uma.“ Na protivnike jugoslovanskega slovstvenega zedinjenja pa ni treba gledati, jih ni poslušati; oni ne znajo našega revnega položaja, ne poznajo nevarnosti, v kateri životari naša narodnost. To pa naj jim je rečeno, da zahtevaje zedinjeno vse slovstvo, nismo tako neumni, da bi se ne učili tudi drugih jezikov, ker bolj kot drugi spoznavamo prislovico našo: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“. Al naš jezik nam je prvi.

Na drugi strani pa se opet ni treba bati, da bo to zedinjenje se s tem zveršilo, da bodemo mi Slovenci na vrat na nos prijeli sadašnji hervatsko-serbski književnik. Mi dobro poznamo prednosti in pravilnosti naše slovenščine in od te ne bodemo odstopili in namesto nje nepravilnosti hervatsko-serbskega književnika vzeli; saj tega tudi visoki daritelj ne zahteva, marveč pravi: „Ovim sredotočjem (namreč na jugoslavenski akademii) imalo bi biti učeno društvo ili akademija, u kom bi se imali stiecati i sjediniti svi bolji umovi hrvatski, srbski, slovenski i bugarski, da viečaju, kojim načinom imala bi se najprečje stvoriti jedna narodna knjiga na slovjenkom jugu“. Hervati in Serblje so se v književnem jeziku na ta način zedinili, da so Hervati pred kakimi 15 leti brez pomislika sprejeli serbski književnik in z njim na koše nepravilnih oblik, kterih se dandanas skoro več odkrižati ne morejo.

V tem slučaju pride tedaj nam Slovencom ta skušnja na pomoč, da ta način je neveljaven. Način zedinjenja bode slitek, da ne rabim zlokobne besede „mešanje“. Kurelac, ki je gotovo veljak, kar se jezikoslovja tiče, pravi v svoji knjigi: „Recimo koju“, da tako slijenje sorodnih razrečij v jedni književni jezik ni nobena nova teorija, ampak da jezikoslovna povestnica že pozna slične dogodjaje. Meni se dozdeva, da izpeljatev teorije je samo še „eine frage der Zeit“.

Dalje govori darovnica, da je potreba, da se „naprije povuku braća Slovenci u kolo srbsko-hrvatske književnosti, kojim bi se tim obezbjedio narodni život i napredak, a nam Hrvatom i Srbijem nabavila liepa kita umnih supostenikah“. Kdo izmed nas Slovencev ne bi bil gosp. Štrosmajer-ju za te besede na veke zahvalen! Njih važnost bodo še le naši unuki dostojno ceniti in prav čislati mogli, kadar bodo že sad prirodile. Za našo cenitev so še preblizo. Najprej tedaj moramo mi Slovenci v kolo stopiti, ako si hočemo drugač narodni život in narodni napredak zagotoviti. Še le za nami pride red na Bugare. Takih besed, očitno moramo reči, do sedaj nismo bili vajeni slišati iz Hrvatske.

„Vednost je moč“ — ta pregovor od dne do dne več, silno moč dobiva. Kar velja od poedinega človeka, to se dá skor zmiraj potegniti tudi na celi narod. Naše do sedaj zvezane duševne moči moramo razvezati in njih delovanje na tisto stran obrniti, od ktere nam največa nevarnost preti. Do sedaj nismo imeli nobene visoke šole, v kateri bi se bila naša mladež — naša bodočnost — na narodni podlagi izobraževala.

V Zagrebu jo bomo v prihodnje dobili.

Kako pa se bomo najbolj hvaležne storili za to dobroto proti njenemu utemeljitelju? Mislím, da najbolj tako, ako bomo našo mladež, ki smo jo do sedaj na druge vseučilišča pošiljali, mnogobrojno v prihodnje v Zagreb pošiljali. Tukaj bo naša mladina priliko imela se soznaniti z verlo mladino hervatsko-serbsko, se ž njo sprijatila, pobratila. In Sotla in Kolpa, ki ste se v tečajih stoletij razširile v široki razdruživi ocean med Slovenci in Hrvati, bote vezale in ne več razdelovale.

Se vé, da še bo Ljubljana veliko vode v Savo izlila, pred ko se bo jugoslavenska akademija v Zagrebu odperla; al temelj je vendar-le že položen! Med tem se moramo pa mi Slovenci pripravljati. Naša mladež, kakor se je dosedaj v naših šolah izšolovala, ne bila bi sposobna za uspešno obiskovanje národne akademije; naš osmošolec, ki razun svojega maternega jezika ne zná nobenega drugega jugoslavenskega, kaj bi nek na zagrebški akademii počel, kjer se bo vse le v hervatsko-serbskem književniku učilo? Mladež našo moramo tedaj za uspešno udeležbo národne akademije usposobiti. *) In sopet sem na tisti snop naletel, ktereга smo že toliko mlatili, pa vendar še zernca iz njega ne izmlatili, namreč prestrojenje našega šolstva po narodnem kroji!

H koncu še nekaj. Odbor, ki bo to stvar v roke vzel, in v katerem bo morebiti tudi kdo od naših ljudi sedel, še ni sestavljen. Nadjati se je pa, da se bo v kratkem sestavil. Po vsi priliki bo njegovo prvo delo to, da bo razposlal poziv na vse jugoslovanske narode za dnarno podporo, zakaj akademija znanosti se ne ustanovi s nekolikimi tisuči. Kadar bote tedaj, Slovenci, takošen poziv dobili, ne gledajte na nekoliko goldinarjev, ampak odprite na široko svojo mošnjico. Saj je to, kar za šolo, za omiko darujemo, ravno tak zaslužek pred Bogom, kakor da bi to

*) Poslednje „Novice“ so nam iz Ljubljane prinesle veselo novice, da tudi na naši gimnazii se bode v prihodnje učila hervaščina in serbščina in da po takem bo naša mladina tisto stopnjo v znanje jugoslavenskih jezikov storila, ki je, zastran ilirščine, ako se ne motimo, že leta 1849 ali 1850 v organizaciji naši gimnazii po ministerskem ukazu predpisana bila, pa žalibog! le na papirji dosihmal ostala! Vred.

materi cerkvi dali, ktera terja, da ne zakopamo talentov, ki nam jih je Stvarnik podaril. Bog!

V Zagrebu.

Nove pesmi.

Glasi Gorenski se zovejo napevi, ki jih je za klavir ravnokar na svetlo dal gosp. Andrej Vavken, učnik v Cerkljah, zloživši jih večidel na besede Puharjeve in Praprotnikove tako dobro izbrane, da jim je res po pravici na čelo napisal:

Zapojem rad mile, poštene,
Iz mladega, blaz'ga sercá;
Negnjusne, ošabne nobene
Mi v strunice serce ne dá.

Lovro Toman.

Pesmi, ki jih imamo tû presoditi, so do ene dvoglasne ali čveteroglasne; tedaj je njih presovanje nekako težje in prav natanko še le tedaj mogoče, ko se bodo v zboru (koru) pele. Al kar se more doseči na klaviru — in glavni duh pesem se vendar dá razumeti — moramo jih prav prav pohvaliti. Razun enoglasne „Mlin“, ki je tudi mična, čeravno ne tako kot druge in svojemu napisu menda prav ne odgovarja, so vse tako polnoglasne, melodične, da bode mnogotera globoko segla v serce slušavcom. Nam najbolj dopada dvopev: „Poziv Gorencom“; tako je mičen, da ga le ginjenega serca moreš slišati. Prav v duhu svojega napisa je zložena poslednja „Otožnica“ po ranjkem gosp. Kamilu Mašek-u, ki bo njegovim prijatlom in učencem pri petji solzice vabila v oči. Kar se tiče izvirnosti Vavken-ovih pesem, po našem so znanji celó nove in ne spominjajo na do sedaj znane motive; ena je že naznanovana kot nemška po nemškem tekstu „Wie schön ist das ländliche Leben“.

Živo tedaj moramo priporočati ta lepi dar vsem ljubiteljem domačega petja. Na prodaj so „Glasi Gorenski“ v bukvarnici Lercherjevi po 50 krajc. pa tudi po drugih slovenskih mestih.

Pomlad in jesen.

Dvakrat v letu

Serce kipí mi:

Kadar zeleni kras

Krije zemlji obraz,

Cvetice, hrib in log

Kinčajo vse okrog;

Slavčkov poslušá spev

V gaji mladenč vesel.

Mladi čas

Zemlje kras,

Ti si ljubezni

Mileni čas!

Še enkrat v letu

Serce kipí mi:

Jesen ko blagoslov

Trosi po zemlji nov,

Milo ko sad zori,

Grojzde sladko žari,

Bliža se zime mraz,

Skerb za prihodnji čas.

Jesen ti

Polna si,

Daš nam prijatlov

Svete darí!

J. Severjev.

Novice iz deželnih zborov.

Ozir na deželne zборе po Slovenskem.

Iz Hervaške 4. maja. C-v. — Prežali smo Slovenci neizrečeno radovedno po novicah, ktere so nam dohajale iz deželnih zborov v Ljubljani, Gorici, Gradcu, Celovcu in Poreču. V Ljubljani se je, in saj nekoliko tudi v Gorici skazala pravica slovenskemu jeziku, v Celovcu se ni ne živa duša oglasila, da tudi na Koroškem bivajo Slovenci; v Gradcu tudi ni bilo dosti bolje, in v Poreču je bila pravica Slovencom celó poteptana. Štarski Slovenci so se zlo opekli pri volitvah, ne enega poslanca si niso izvolili, ki bi ga bila dosihmal volja, jih možko zastopati. Edini gosp. Herman, rojeni Nemeč, izvoljen od kmetov ptujske in rogaške okolice, je spregovoril besedo, in nasvetoval saj to trohico — pa koliko je to! — naj bi se cesarski diplom tudi v slovenskem jeziku shranil v deželnem arhivu, upiraje se, da so ga Slovenci poslali v zbor, da je tedaj njegova dolžnost, jim delati po volji;